

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.06.1996, sp. zn. 2 Cdon 488/96, ECLI:CZ:NS:1996:2.CDON.488.1996.1

Číslo: 16/1997

Právní věta: Právo osob uvedených v ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, žádat po smrti poškozeného o odškodnění není podmíněno tím, zda poškozený o odškodnění požádal. Pokud poškozený o odškodnění požádal, po jeho smrti se jeho pohledávka vůči státu stala předmětem dědictví a právo na její výplatu přešlo na dědice. V případě, kdy o odškodnění požádala jen jedna z více osob oprávněných podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb., nelze aplikovat ustanovení § 512 odst. 1 o.z. o podílu jednotlivých věřitelů na celkovém dluhu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.06.1996

Spisová značka: 2 Cdon 488/96

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rehabilitace, Rehabilitace soudní

Předpisy: 119/1990 Sb. § 26 40/1964 Sb. § 512 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 16

Rehabilitace

Právo osob uvedených v ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, žádat po smrti poškozeného o odškodnění není podmíněno tím, zda poškozený o odškodnění požádal.

Pokud poškozený o odškodnění požádal, po jeho smrti se jeho pohledávka vůči státu stala předmětem dědictví a právo na její výplatu přešlo na dědice.

V případě, kdy o odškodnění požádala jen jedna z více osob oprávněných podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb., nelze aplikovat ustanovení § 512 odst. 1 o. z. o podílu jednotlivých věřitelů na celkovém dluhu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu z 27. 6. 1996, [2 Cdon 488/96](#))

Rozsudkem O b v o d n í h o s o u d u pro Prahu 2 bylo žalované uloženo zaplatit žalobci 141 879 Kč do 15 dnů od právní moci rozsudku a o nákladech řízení bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků

nemá právo na jejich náhradu. Soud vycházel ze zjištění, že usnesením Městského soudu v Praze ze dne 19. 9. 1990, sp. zn. Rt 487/90, které nabylo právní moci 17. 10. 1990, byl otec žalobce J. P. rehabilitován a rozsudek bývalého Státního soudu v Praze ze dne 16. 10. 1952, sp. zn. 5 TS I/70152, kterým byl jmenovaný odsouzen, byl zrušen. Žalobce požádal v červnu 1991 o odškodnění podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb.; v rámci předběžného projednání nároku byla stanovena výše odškodnění podle ustanovení § 23 citovaného zákona částkou 283 758 Kč a žalobci byla vyplacena pouze polovina uvedené částky s odůvodněním, že přiznané odškodnění připadlo na dva zákonné dědice a druhá oprávněná osoba, tj. bratr žalobce, který 24. 4. 1991 zemřel, o odškodnění nepožádal. Soud prvního stupně dovedl, že nárok žalobce na výplatu odškodnění v plné výši je důvodný, vzhledem k tomu, že v době, kdy žalobce požádal o odškodnění, žádný další oprávněný dědic poškozeného nežil.

K odvolání žalovaného Městského soudu v Praze svým rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení a proti svému rozhodnutí připustil dovolání. Při svém rozhodnutí vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením věci. Dovedl, že vznik nároku podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb. se neváže automaticky ke dni právní moci rehabilitačního rozhodnutí, nýbrž vznik nároku je kromě jiného podmíněn i žádostí u ústředního orgánu (§ 24 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., § 9 zákona č. 58/1969 Sb.). Z toho důvodu nepovažuje za správný názor žalovaného, že dnem právní moci rehabilitačního rozhodnutí vznikl nárok podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb. oběma synům poškozeného rovným dílem a že v rozsahu jedné poloviny nárok zanikl proto, že nebyl ve stanovené lhůtě druhým z oprávněných uplatněn. K návrhu žalovaného odvolací soud připustil dovolání, a to pro řešení právní otázky týkající se rozsahu odškodnění podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, za situace, kdy žádný z dalších dědiců v zákonné lhůtě o odškodnění nepožádal.

Proti tomuto rozsudku, který nabyl právní moci 23. 2. 1996, podal žalovaný dovolání a odvolacímu soudu vytýká nesprávné právní posouzení věci. Poukazoval na to, že podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb. přechází na tam uvedené osoby nikoli právo na odškodnění, ale právo žádat odškodnění. Nejde ani o dědění, nýbrž o originární nabytí; proto částka odpovídající přiznanému odškodnění se rozdělí mezi dědice nikoliv podle ustanovení občanského zákoníku o dědění, ale podle ustanovení § 512 o. z., které stanoví, že každý z věřitelů může požadovat jen svůj podíl. Dovojuje proto, že každý z oprávněných dědiců podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb. může požadovat jen svůj díl odškodnění sám za sebe. Protože bratr žalobce nárok neuplatnil ve lhůtě, která počala běžet dnem právní moci rehabilitačního rozhodnutí, jeho nárok dnem jeho smrti 24. 4. 1991 zanikl a na další osoby nepřešel. Dovolatel proto navrhuje, aby napadený rozsudek byl zrušen a věc vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) přezkoumal napadený rozsudek, dospěl k závěru, že dovolání není důvodné, a zamítl je.

Z odůvodnění:

Nesprávné právní posouzení věci ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. může spočívat v tom, že soud na správně zjištěný skutkový stav věci aplikoval nesprávný právní předpis nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil.

Podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci (ve znění zákona č. 47/1991 Sb. a zákona č. 663/1992 Sb.), právo žádat odškodnění přechází na dědice poškozeného, pokud jsou jimi děti, manžel, rodiče, a není-li jich, sourozenci, s výjimkou nároků, které podle občanského zákoníku zanikají smrtí poškozeného.

Tímto ustanovením se uvedeným osobám ze zákona zakládá přímé oprávnění žádat po smrti

poškozeného o odškodnění. Toto jejich právo není podmíněno tím, zda poškozený o odškodnění požádal, a není ani odvozeno od nějaké pohledávky poškozeného vůči žalované. Naopak toto ustanovení se uplatní v situaci, kdy poškozený sám o odškodnění nepožádal a již nežije.

Pokud by poškozený sám o odškodnění požádal, po jeho smrti by se jeho pohledávka vůči žalované stala předmětem dědictví a právo na její výplatu by přešlo na dědice. Ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb. neupravuje přechod nároku či pohledávky, která náležela poškozenému jako věřiteli, na další osoby a nejde ani o právní nástupnictví. Jde o originární, nikoli odvozený způsob nabytí majetkových hodnot, jak správně dovozuje dovolatel.

Podle ustanovení § 512 odst. 1 o. z. má-li dlužník splnit dluh více věřitelům a jde-li o plnění dělitelné, může každý věřitel požadovat jen svůj díl; není-li jiné dohody, je dlužník oprávněn plnit každému z věřitelů stejný díl.

Toto ustanovení se uplatní u dílčích závazků, kdy každý z věřitelů má svou vlastní pohledávku vůči dlužníkovi. Toto ustanovení předpokládá, že dlužník ve vztahu ke každému z věřitelů je v závazkovém právním vztahu a že zde tedy existuje pohledávka a tomu odpovídající dluh. Samotný přechod práva žádat odškodnění podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb. však není skutečností, která by byla právním důvodem vzniku závazkového právního vztahu tam vyjmenovaných osob a státu (srov. § 489 o. z.).

Nelze přisvědčit názoru vyslovenému v dovolání, že dnem právní moci rehabilitačního rozhodnutí přešel nárok na odškodnění na osoby uvedené v § 26 zákona č. 119/1990 Sb. Nárok, tj. právo na soudní uplatnění pohledávky, nemohl ze zákona vůbec přejít, neboť – jak bylo shora uvedeno – zákon o soudní rehabilitaci přechod nároku či pohledávky neupravuje.

Den právní moci rehabilitačního rozhodnutí je významný z hlediska počátku zákonné prekluzivní lhůty (§ 24 zákona č. 119/1990 Sb.), přičemž právní účinky zákon spojuje teprve s okamžikem uplynutí této lhůty. Jestliže některá z osob, na něž přešlo podle § 26 citovaného zákona právo žádat odškodnění, tohoto práva ve stanovené lhůtě nevyužila, nemohl jí vzniknout nárok na odškodnění a tím méně pak mohl nárok zaniknout dnem její smrti, jak je namítáno v dovolání. V daném případě, kdy o odškodnění požádala jen jedna z více osob oprávněných podle ustanovení § 26 zákona č. 119/1990 Sb., nelze aplikovat ustanovení § 512 odst. 1 o. z. o podílu jednotlivých věřitelů na celkovém dluhu.

Z uvedeného vyplývá, že z hlediska uplatněného dovolacího důvodu je rozsudek odvolacího soudu správný. Dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. není naplněn, neboť v dané věci nelze dovést, že by rozhodnutí odvolacího soudu spočívalo na nesprávném právním posouzení věci. Nejvyšší soud proto dovolání podle ustanovení § 243b odst. 1 o. s. ř. zamítl.